

УПОВНОВАЖЕНИЙ
Верховної Ради України з прав людини

вул. Інститутська, 21/8, м. Київ, 01008 E-mail: hotline@ombudsman.gov.ua тел. (044) 298-70-33

____.____.20__ № _____

На № _____ від _____.____.20__

Начальнику
Департаменту патрульної поліції
Національної поліції України

Євгенові ЖУКОВУ

ПОДАННЯ

Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
(згідно з частиною третьою статті 15 Закону України «Про
Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини»)

Згідно з статтею 101 Конституції України та Законом України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини» Уповноважений Верховної Ради України з прав людини (далі – Уповноважений) здійснює парламентський контроль за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина.

У рамках реалізації зазначених вище норм законодавства України мною, зокрема, здійснюється провадження за зверненням

щодо порушення його прав на свободу та особисту недоторканність у зв'язку із затриманням поліцейськими Управління патрульної поліції в Дніпропетровській області (далі – УПП в Дніпропетровській області, Управління), застосуванням спеціальних заходів та фізичної сили, порушенням права на захист у справах про адміністративні правопорушення.

23.11.2021 до мене надійшло звернення _____, у якому заявник повідомив про те, що 02.11.2021 у місті Дніпрі його було затримано поліцейськими патрульної поліції, безпідставно застосовано спеціальні засоби та фізичну силу, яка призвела до завдання заявнику тілесних ушкоджень, а також вилучено мобільний телефон, за допомогою якого він намагався зафіксувати незаконні дії поліцейських. Після цього його було

УВ
Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав
людини
№12152.2/К-22504.3/21/22/43.1 від 07.10.2022
КЕН: Лубінець Д. В. 07.10.2022 11:51
5F7BV77F7B650371D0400000E88D010044560300

доставлено до Відділення поліції № 3 Дніпровського районного управління поліції Головного управління Національної поліції в Дніпропетровській області (далі – Відділення поліції № 3), де його утримували протягом тривалого часу.

Про факт незаконних дій поліцейських 02.11.2021 телефоном повідомив до служби «102 ІТС «Інформаційний портал Національної поліції України», повідомлення було зареєстровано за №

Відповідно до частини першої статті 42 Закону України «Про Національну поліцію України» (далі – Закон) поліція під час виконання повноважень, визначених цим Законом, уповноважена застосовувати такі заходи примусу: 1) фізичний вплив (сила); 2) застосування спеціальних засобів; 3) застосування вогнепальної зброї.

Згідно з другою та третьою частинами вказаної статті Закону, фізичним впливом є застосування будь-якої фізичної сили, а також спеціальних прийомів боротьби з метою припинення протиправних дій правопорушників.

Спеціальні засоби як поліцейські заходи примусу - це сукупність пристроїв, приладів і предметів, спеціально виготовлених, конструктивно призначених і технічно придатних для захисту людей від ураження різними предметами (у тому числі від зброї), тимчасового (відворотного) ураження людини (правопорушника, супротивника), пригнічення чи обмеження волі людини (психологічної чи фізичної) шляхом здійснення впливу на неї чи предмети, що її оточують, з чітким регулюванням підстав і правил застосування таких засобів та службових тварин.

За правилами частини сьомої статті 42 Закону поліцейський зобов'язаний негайно зупинити застосування певного виду заходу примусу в момент досягнення очікуваного результату.

Відповідно до частин третьої та четвертої статті 43 Закону, вид та інтенсивність застосування заходів примусу визначаються з урахуванням конкретної ситуації, характеру правопорушення та індивідуальних особливостей особи, яка вчинила правопорушення.

Поліцейські зобов'язані надавати невідкладну медичну допомогу особам, які постраждали в результаті застосування заходів примусу.

Поліцейський, який вчинив протиправне діяння, несе дисциплінарну відповідальність відповідно до закону. Підстави та порядок притягнення поліцейських до дисциплінарної відповідальності, а також застосування до поліцейських заохочень визначаються Дисциплінарним статутом Національної поліції України, що затверджується законом (частини перша та друга статті 19 Закону).

Затверджений Законом України від 15.03.2018 року № 2337-VIII Дисциплінарний статут Національної поліції України (далі - Дисциплінарний статут) визначає сутність службової дисципліни в Національній поліції

України, повноваження поліцейських та їхніх керівників з її додержання, види заохочень і дисциплінарних стягнень, а також порядок їх застосування та оскарження.

У вказаному Дисциплінарному статуті визначено поняття службової дисципліни, а саме, службова дисципліна - дотримання поліцейським Конституції і законів України, міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, актів Президента України і Кабінету Міністрів України, наказів Національної поліції України, нормативно-правових актів Міністерства внутрішніх справ України, Присяги поліцейського, наказів керівників.

Службова дисципліна ґрунтується на створенні необхідних організаційних та соціально-економічних умов для чесного, неупередженого і гідного виконання обов'язків поліцейського, повазі до честі і гідності поліцейського, вихованні сумлінного ставлення до виконання обов'язків поліцейського шляхом зваженого застосування методів переконання, заохочення та примусу.

Ураховуючи наведене та те, що факт нанесення заявнику легких тілесних ушкоджень працівниками поліції було підтверджено висновком № 2814 судово-медичного експерта Комунального закладу «Дніпропетровське обласне бюро судово-медичної експертизи» Дніпропетровської обласної ради, наразі наявні підстави вважати дії працівників поліції такими, що містять ознаки порушення порядку застосування спеціальних засобів та заходів примусу, який чітко визначений Законом України «Про Національну поліцію України», а також Дисциплінарного статуту, що у свою чергу викликає необхідність призначення службового розслідування.

Крім того, заявник повідомив про ненадання йому можливості працівниками патрульної поліції реалізувати своє право на правову допомогу, так як він неодноразово повідомляв працівників поліції про те, що хоче використати своє право на адвоката, з яким у нього укладений відповідний договір про надання правової допомоги, однак скористатися цим правом так і не зміг.

Важливо, що в позовній заяві до УПП в Дніпропетровській області та інспектора взводу 2 роти 4 батальйону 4 УПП в Дніпропетровській області лейтенанта поліції

про скасування постанови в справі про адміністративне правопорушення, яка ухвалою Амур-Нижньодніпровського районного суду м. Дніпропетровська від 15.11.2022 справа № була прийнята до розгляду з відкриттям провадження в адміністративній справі, заявник також вказував на тому, що йому не було роз'яснено його права і обов'язки, передбачені частиною першою статті 268 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП, Кодекс), статтями 55, 56,

59, 63 Конституції України, не оголошено протокол про адміністративне правопорушення, не досліджено доказів і не надано можливості заявити жодних клопотань.

Ураховуючи те, що у зверненні вказується на протиправні дії поліцейських, що призвели до порушення конституційних прав на свободу та особисту недоторканість, а також права на захист, Начальнику Головного управління Національної поліції в Дніпропетровській області (далі – ГУНП в Дніпропетровській області) було надіслано лист представника Уповноваженого з додержання прав людини в системі органів сектору безпеки й оборони та процесуальних прав (далі – представник Уповноваженого) від 09.08.2022 № _____ з метою проведення службового розслідування за фактами незаконних дій поліцейських.

За інформацією, наданою ГУНП в Дніпропетровській області, вказаний лист було направлено до УПП в Дніпропетровській області для організації проведення службової перевірки.

Проте УПП в Дніпропетровській області листом від 08.09.2022 № _____ повідомило, що з порушених у листі представника Уповноваженого питань Управлінням вже здійснювалась перевірка, за наслідками здійснення якої, було надано відповідь від 17.02.2022 № _____

Однак, звертаю увагу на те, що 21.02.2022 на адресу Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини (далі – Секретаріат Уповноваженого) надійшов лист ГУНП в Дніпропетровській області за № _____, у якому повідомлено про те, що за результатами перевірки, проведеної у відповідності до Порядку розгляду звернень та організації проведення особистого прийому громадян в органах та підрозділах Національної поліції України, затвердженого наказом Міністерства внутрішніх справ України № 930 від 15.11.2017, ознаки вчинення дисциплінарного проступку працівниками поліції виявлені не були.

Варто зазначити, що неодноразові листи представника Уповноваженого та Секретаріату Уповноваженого надсилались до ГУНП в Дніпропетровській області з метою проведення саме службового розслідування, а не перевірки у відповідності до Порядку розгляду звернень та організації проведення особистого прийому громадян в органах та підрозділах Національної поліції України.

Необхідність проведення службової перевірки обґрунтовано також тим, що працівниками поліції _____ не було роз'ясненого його прав та обов'язків, передбачених частиною першою статті 268 Кодексу України про адміністративні правопорушення, статтями 55, 56, 59, 63 Конституції України, а також залишено без належного реагування вимоги заявника про

намір скористатись послугами адвоката, з яким у нього укладений договір про надання правової допомоги.

Зауважую, що важливою складовою процедури складення протоколу про адміністративне правопорушення є саме обов'язок уповноваженої посадової особи роз'яснити особі, щодо якої складається протокол про адміністративне правопорушення, її права, передбачені статтею 268 Кодексу, та зміст статті 63 Конституції України, про що робиться відмітка в протоколі.

Стаття 268 КУпАП визначає, що особа, яка притягається до адміністративної відповідальності, має право: знайомитися з матеріалами справи, давати пояснення, подавати докази, заявляти клопотання; при розгляді справи користуватися юридичною допомогою адвоката, іншого фахівця в галузі права, який за законом має право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи, виступати рідною мовою і користуватися послугами перекладача, якщо не володіє мовою, якою ведеться провадження; оскаржити постанову по справі.

Згідно з пунктом 11 Глави II Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції, затвердженої наказом Міністерства внутрішніх справ України від 06.11.2015 № 1376, при складанні протоколу про адміністративне правопорушення особі, яка притягається до адміністративної відповідальності, роз'яснюються її права, передбачені статтями 55, 56, 59 (право кожного на професійну правничу допомогу), 63 Конституції України.

Стаття 59 Конституції України визначає право кожного на правову допомогу. У випадках, передбачених законом, ця допомога надається безоплатно. Кожен є вільним у виборі захисника своїх прав.

Для забезпечення права на захист від обвинувачення та надання правової допомоги при вирішенні справ у судах та інших державних органах в Україні діє адвокатура.

Враховуючи норми статті 59 Конституції України, звертаю увагу на те, що працівниками поліції не лише було порушено право заявника на правову допомогу шляхом, зокрема, невжиття заходів на виконання встановленого статтею 261 КУпАП обов'язку органів (посадових осіб), правомочних здійснювати адміністративне затримання, інформувати про кожний випадок адміністративного затримання осіб у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги, крім випадків, якщо особа захищає себе особисто чи запросила захисника, а й норму щодо дії в Україні адвокатури, так як вимоги щодо надання можливості скористатись послугами адвоката, з яким у нього укладений відповідний договір на надання правової допомоги, було залишено без жодного реагування.

Отже, що стосується положень статті 59 Конституції України, слід зазначити, що правовий захист людини й громадянина становить важливу частину функціонування та розвитку правової системи будь-якої сучасної демократичної, правової і соціальної держави й водночас є однією з найважливіших гарантій конституційно-правового статусу людини. Як один з предметів регулювання сучасного конституційного права України, він має складну структуру і включає кілька елементів, одним з яких є правова (юридична) допомога.

Правова допомога є багатоаспектною, різною за змістом, обсягом та формами і може включати консультації, роз'яснення, складення позовів і звернень, довідок, заяв, скарг, здійснення представництва, зокрема в судах та інших державних органах, захист від обвинувачення, тощо. На доктринальному рівні інститут правової допомоги постає одночасно і як невід'ємне право людини і громадянина, що входить до загальної системи прав людини (у такому разі йдеться про право на правову допомогу), і як гарантія конституційно-правового статусу людини і громадянина.

Конституційно-правові гарантії прав і свобод людини й громадянина характеризуються як система умов і засобів юридичних механізмів забезпечення належної реалізації, визначених Конституцією України та законами України, прав і свобод людини й громадянина або ж як «систему, визначених Конституцією України та законами України, способів і юридичних механізмів забезпечення належної реалізації громадянських, політичних, економічних, соціальних, культурних та інших, закріплених в Основному Законі прав і свобод людини». Тобто за своїм характером зазначені гарантії є юридичними нормами, які дають можливість реалізувати права та свободи людини й громадянина в житті.

Водночас це умови, які зобов'язана створити держава для реалізації конституційних прав і свобод громадян, система заходів, спрямована на реалізацію відповідних прав і свобод.

У Конституції України закріплено не лише основні права та свободи людини й громадянина, а й передбачено відповідні конституційно-правові гарантії їх дотримання та захисту, зокрема заборону скасування конституційних прав і свобод (частина друга статті 22 Конституції України), неможливість обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина, крім обмежень певних прав і свобод в умовах воєнного або надзвичайного стану (стаття 64 Конституції України), забезпечення кожному судового захисту його прав і свобод, у тому числі гарантування звернення до суду безпосередньо на підставі Конституції України та надання при цьому можливості використання будь-яких інших не заборонених законом засобів захисту своїх прав і свобод від порушень і протиправних посягань (частина третя статті 8 та частини друга і п'ята статті 55 Конституції України).

Як було зазначено в Рішенні Конституційного Суду України в справі за конституційним зверненням щодо офіційного тлумачення положень статті 59 Конституції України (справа про право на правову допомогу) № 23-рп/2009 від 30.09.2009, важливу роль у забезпеченні реалізації захисту та охорони прав і свобод людини й громадянина в Україні як демократичній, правовій державі відведено праву особи на правову допомогу, закріпленому в статті 59 Конституції України. Це право є одним із конституційних, невід'ємних прав людини і має загальний характер. У контексті частини першої цієї статті «кожен має право на правову допомогу», поняття «кожен» охоплює всіх без винятку осіб — громадян України, іноземців та осіб без громадянства, які перебувають на території України.

Здійснення права на правову допомогу засноване на дотриманні принципів рівності всіх перед законом та відсутності дискримінації за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками (стаття 21, частини перша та друга статті 24 Конституції України). Крім того, реалізація кожним права на правову допомогу не може залежати від статусу особи та характеру її правовідносин з іншими суб'єктами права.

Конституційне право кожного на правову допомогу за своєю суттю є гарантією реалізації захисту та охорони інших прав і свобод людини й громадянина, і в цьому полягає його соціальна значущість. Серед функцій такого права в суспільстві слід окремо зазначити превентивну, яка не тільки сприяє правомірному здійсненню особою своїх прав і свобод, а й насамперед спрямована на попередження можливих порушень чи незаконних обмежень прав і свобод людини й громадянина з боку органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб. Вибір форми та суб'єкта надання такої допомоги залежить від волі особи, яка бажає її отримати.

У згаданому рішенні Конституційний Суд України чітко зазначив, що гарантування кожному права на правову допомогу покладає на державу відповідні обов'язки щодо забезпечення особи правовою допомогою належного рівня. Такі обов'язки обумовлюють необхідність визначення у законах України, інших правових актах порядку, умов і способів надання цієї допомоги.

За змістом статті 64 Конституції України конституційне право кожного на правову допомогу в жодному випадку не може бути обмежене.

Відповідно до Основного Закону України положення статті 59 «кожен має право на правову допомогу» є нормою прямої дії (частина друга статті 8), і навіть за умови, якщо це право не передбачене відповідними законами України чи іншими правовими актами, особа не може бути обмежена в його реалізації.

Отже, право на правову допомогу має подвійну природу, яка відображає його зміст і конституційне призначення.

З одного боку, це одне з фундаментальних прав людини, яке кожна особа отримує як учасник і суб'єкт правовідносин, у які вона вступає у своєму суспільному житті, з другого боку, це одна з ключових конституційних гарантій прав і свобод людини, а також її конституційно-правового статусу, що дозволяє забезпечувати та реалізовувати визначені Конституцією України права й свободи людини й громадянина.

З огляду на свою теоретичну і практичну значущість, як одне з фундаментальних прав людини і одночасно, як гарантія конституційно-правового статусу людини і громадянина, право на правову допомогу набуло свого відображення в чинному міжнародному праві.

Зокрема в Міжнародному пакті про громадянські і політичні права від 16.12.1966, ратифікованому Указом Президії Верховної Ради Української РСР (2148-08) від 19.10.1973, зазначено, що кожна держава, яка бере участь у цьому Пакті, зобов'язується забезпечити, щоб право на правовий захист для будь-якої особи, яка потребує такого захисту, встановлювалось компетентними судовими, адміністративними чи законодавчими властями або будь-яким іншим компетентним органом, передбаченим правовою системою держави, і розвивати можливості судового захисту.

Основні принципи, що стосуються ролі юристів, прийняті восьмим Конгресом Організації Об'єднаних Націй з питань попередження злочинності і поведження з правопорушниками, передбачають, що кожна людина має право звернутися до будь-якого юриста за допомогою для захисту й відстоювання своїх прав та захисту їх на всіх стадіях кримінального судочинства (принцип 1); жодний суд чи адміністративний орган, у якому визнається право на адвоката, не відмовляється визнавати права юриста відстоювати в суді інтереси свого клієнта, за винятком тих випадків, коли юристу було відмовлено в праві виконувати свої професійні обов'язки відповідно до національного права і практики та цих принципів (принцип 19).

Міжнародно-правові акти передбачають невід'ємне право людини захищати себе особисто або через вільно вибраного на власний розсуд захисника з-поміж юристів, які можуть надати ефективний правовий захист. Ці положення міжнародно-правових актів щодо права фізичної особи на захист від обвинувачення відтворені в положеннях статті 59 Конституції України, які закріплюють право кожної фізичної особи на правову допомогу і право вільного вибору захисника з метою захисту від обвинувачення.

Як було зазначено в Рішенні Конституційного Суду України в справі за конституційним зверненням щодо офіційного тлумачення положень статті 59 Конституції України, статті 44 Кримінально-процесуального кодексу України, статей 268, 271 Кодексу України про адміністративні

правопорушення (справа про право вільного вибору захисника) № 13-рп/2000 від 16.11.2000, з метою забезпечення реалізації закріплених прав і свобод людини та громадянина Конституція України встановлює відповідні правові гарантії.

Підсумовуючи наведене вище, зазначаю, що неправомірні дії, допущені працівниками поліції УПП в Дніпропетровській області, безпосередньо є порушенням прав і свобод людини і громадянина, закріплених у статті 59 Конституції України, дотримання вимог статті 268 Кодексу України про адміністративні правопорушення, а також пункту 11 Глави II Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції, затвердженої наказом Міністерства внутрішніх справ України від 06.11.2015 № 1376.

На підставі викладеного, з метою усунення виявлених порушень прав і свобод людини і громадянина, обумовлених неправомірними діями працівників Управління патрульної поліції в Дніпропетровській області та недопущення їх у подальшому, керуючись статтею 101 Конституції України, статтями 13, 15, 16, 22 Закону України від 23.12.1997 № 776/97-ВР «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини»,

п р о ш у :

1. Розглянути подання та вжити заходів, спрямованих на призначення та проведення службового розслідування дій працівників Управління патрульної поліції в Дніпропетровській області, з метою недопущення вчинення аналогічних порушень.
2. У разі, якщо за результатами проведення службового розслідування буде встановлено факт незаконних дій працівників поліції, вжити заходів щодо притягнення винних осіб до відповідальності.
3. З метою недопущення вчинення в подальшому порушень іншими працівниками вжити заходів щодо забезпечення проведення профілактично-роз'яснювальної роботи серед працівників Управління патрульної поліції в Дніпропетровській області.
4. Про результати розгляду подання та вжиті заходи в місячний строк повідомити Уповноваженого.

З повагою
Уповноважений

Дмитро ЛУБІНЕЦЬ

Ангел Богдана (044) 298-70-69

UB
Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав
людини
№12152.2/К-22504.3/21/22/43.1 від 07.10.2022
КЕП: Лубінець Д. В. 07.10.2022 11:51
5FBB77F7B650371D04000000E88D010044560300